

UDK 929Nekić, T.  
262.3(497.5Nin)“17”  
Izvorni znanstveni rad  
Primljeno: 15. srpnja 2015.  
Prihvaćeno za objavljivanje: 8. veljače 2016.

## NINSKI BISKUP TOMA NEKIĆ (1743. – 1754.)

Zdenko DUNDOVIĆ, Zadar

*U radu se razmatra lik ninskoga biskupa Tome Nekića (1690. – 1754.) i njegovo upravljanje Ninskom biskupijom u razdoblju od 1743. do 1754. godine na temelju istraživanja dokumenta arhiva Ninske biskupije i dosad objavljenih dokumenata i historiografskih zapisa o tom vrijednom, u hrvatskoj crkvenoj historiografiji relativno malo prisutnom, pastiru ninske Crkve. Istraživanjem izvornog gradiva u Arhivu Zadarske nadbiskupije, osobito korespondencije biskupa Nekića s mnogim biskupima dalmatinskih biskupija toga vremena prikazuje se problematika upliva pravoslavlja na vjernički život katolika Ninske biskupije. Također se obrađuje pitanje crkvene jurisdikcije latinskih biskupa nad pravoslavnim svećenstvom u Dalmaciji i njihov otpor prema odredbama mjerodavnih crkvenih i svjetovnih vlasti u promatranom razdoblju. Analitičko-sintetičkom metodom novoobjavljenih dokumenata zadarskoga nadbiskupa Vicka Zmajevića, koje je objavio Vinko Kraljević u knjizi »Izabrana djela nadbiskupa Vicka Zmajevića«, ukazuje se na njegovu zaslužnost pri imenovanju Tome Nekića ninskim biskupom.*

**KLJUČNE RIJEČI:** biskup Toma Nekić, Ninska biskupija, nadbiskup Vicko Zmajević, pravoslavlje, srpsko krivovjerje, crkvena povijest.

### Kratke biografske crtice o biskupu Tomi Nekiću

Podatci o najranijoj dobi biskupa Tome Nekića relativno su oskudni. Rođen je u mjestu Jasenice na području Ninske biskupije 17. siječnja 1690. godine, kršten je 17. studenoga 1690. godine, primio je tonsuru i promoviran u niže redove 23. rujna 1713. godine, subđakon, đakon i prezbiterat primio 22., 25. i 29. srpnja 1714. godine, u doktora obaju prava na Sveučilištu u Macerati promoviran je 17. siječnja 1743. godine, imenovan generalnim vikarom ninskom biskupu Balbiju 3. veljače 1719. godine, 1720. godine imenovan arhiđakonom i kanonikom teologom prema uredbama Tridentskog sabora, u vrijeme imenovanja biskupom ninskim bio je arhiđakon i kapitularni vikar Ninske biskupije. Papa Benedikt XIV. imenuje ga biskupom 28. siječnja 1743. godine. Za biskupa ga je posvetio u

Rimu 10. veljače 1743. godine Karlo Albert Guidobono Cavalchini, naslovni biskup Filipa, kasniji kardinal i prefekt Kongregacije za biskupe i redovnike.<sup>1</sup> Carlo Federico Bianchi pogrešno navodi da ga je za biskupa posvetio sam papa Benedikt XIV.<sup>2</sup> Toma Nekić umro je u Zadru 29. ožujka 1754. godine. Pokopan je u zajedničkoj grobnici ninskih biskupa koju je, prema Bianchiju, sam obnovio, o čemu svjedočanstvo pruža danas nepostojeći kameni natpis:

THOMAS NECHICH  
SIBI ET SVCCESORIBUS RESTAVRAVIT  
ANNO DOMINI MDCCXLVIII  
OBIIT VERO ANNO ... MENSE ... ET DIE ...  
ET HIC EXPECTAT AETERNITATEM.<sup>3</sup>

Hrvatska historiografija šturo spominje ninskoga biskupa Tomu Nekića. Znamo da je studirao književnost, filozofiju i teologiju u Fermu, što se navodi kod Bianchija, ali i u kratkom prikazu rada Vittorija Bartocettija o ilirskom kolegiju sv. Petra i Pavla u Fermu,<sup>4</sup> što ga je donio Karmel Zazinović.<sup>5</sup>

Kao najznamenitijeg stanovnika sela Jasenice spominje ga Tomislav Šarlija u svom radu *Jasenice pod vlašću Osmanlija i Mlečana od XVI. do konca XVIII. stoljeća*,<sup>6</sup> preuzimajući biografske podatke od Bianchija<sup>7</sup> i Zvezdana Strike.<sup>8</sup> Luka Jelić spominje ninskoga biskupa Tomu Nekića u svojim *Fontes Historici Liturgiae Glagolito-Romanae*, u kojem ninski biskup svjedoči o ustanovljenju ilirskog (hrvatskog) sjemeništa Zmajević u Zadru.<sup>9</sup>

---

<sup>1</sup> *Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi*, vol. 6, 1730-1799, Patavii, 1958., str. 313.

<sup>2</sup> Carlo Federico BIANCHI, *Kršćanski Zadar*, sv. 2, Zadar, 2012., str. 212.

<sup>3</sup> C. F. BIANCHI, *Kršćanski Zadar*, str. 212.

<sup>4</sup> Vittorio BARTOCETTI, »Il Collegio Illirico di San Pietro e Paolo di Fermo«, *Studia Picena*, br. 11, 1935.,

<sup>5</sup> Karmel ZAZINović, »Ilirski kolegij sv. Petra i Pavla u Fermu«, *Bogoslovska smotra*, god. 29, br. 4, Zagreb, 1941., str. 4.

<sup>6</sup> Tomislav ŠARLIJA, »Jasenice pod vlašću Osmanlija i Mlečana od XVI. do konca XVIII. stoljeća«, *Povijesni prilozi*, god 43, br.43, Zagreb, 2012., str. 166-167.

<sup>7</sup> C. F. BIANCHI, *Kršćanski Zadar*, str. 212.

<sup>8</sup> Zvezdan STRIKA, »*Catalogus episcoporum ecclesiae Nonensis*« zadarskog kanonika Ivana A. Gurata«, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, br. 49, Zadar, 2007., str. 146.

<sup>9</sup> Luka JELIĆ, *Fontes Historici Liturgiae Glagolito-Romanae*, XVIII Saeculi, Krk, 1906., str. 33. »Thomas Nechich Dei et Apostolicae Gratia episcopus Nonensis. Universis et singulis, fidem facimus atque testamur, monasterium S. Petri Auxerensis, Abbatia nuncupatum, Collegio seu Seminario Illyrico Jadrensi unitum, conventuque carere; alterum vero eidem Seminario unitum Monasterium Sancti Grisogoni Jadrensis, Abbatia nuncupatum, cuius mensa abbatialis a mensa conventuali separata existit, cuique cura non iminet animarum, habere Conventum. Testamur insuper Illustrissimum ac Reverendissimum Matthaum Caraman Archiepiscopum Jadrensem, Collegium seu Seminarium ipsum superiore anno aperuisse, praeceptoribus optimis caeterisque Officialibus instruxisse, Clericos suae Diocesis, Illyrico Idiomate in ecclesiasticis Ritibus et Functionibus utentes, introduxisse, qui expensis Seminarii aluntur, ac religiose educantur, et ecclesiastica disciplina instruuntur. In quarum etc.«

### Zauzetost zadarskog nadbiskupa Vicka Zmajevića oko imenovanja Tome Nekića ninskim biskupom

Vrijedan doprinos boljem poznavanju lika ninskoga biskupa Tome Nekića nalazimo u nedavno tiskanoj knjizi Vinka Kraljića *Izabrana djela nadbiskupa Vicka Zmajevića*.<sup>10</sup> Kraljevići vrijedni prijepisi rukopisnih tekstova zadarskog nadbiskupa Vicka Zmajevića (1713. – 1745.) na talijanskom jeziku s njihovim pregledom na hrvatskom jeziku za razdoblje od 1695. do 1744. godine pomoći će nam rasvijetliti lik Tome Nekića, njegovo imenovanje ninskim biskupom, ali i ukazati na osobna zapažanja zadarskog nadbiskupa o njemu.

Iz tekstova koje donosi Kraljević razvidno je da se nadbiskup Zmajević zalagao još u vrijeme dok je bio barskim nadbiskupom da se na čelo Ninske biskupije postavi biskup hrvatskih korijena. Zmajević pomno prati problematiku štetnog širenja pravoslavlja na prostoru biskupija u Dalmaciji i redovito šalje izvješća Kongregaciji za širenje vjere u Rim. Kako je Ninska biskupija u to vrijeme dio prostorno veće Dalmatinske biskupije, a broj je pravoslavnih vjernika unutar njenih granica znatan, tim je Zmajević više osjećao potrebu za mudrim i okretnim hrvatskim pastirom na njenoj biskupskoj stolici. Tako on dana 9. studenoga 1712. godine iz Kotora piše kardinalu Giovanniju Abertu Badoeru u Rim te mu za potencijalnog kandidata na stolici ninskih biskupa predstavlja don Bernarda Leonija, pitomca Kongregacije za širenje vjere, navodeći kako je Leoni primjeren i marljiv svećenik koji posjeduje spekulativno, polemično i kanonsko znanje te ga opisuje kao narodnog (hrvatskog, op. a.) čovjeka.<sup>11</sup> Ponovno će Zmajević Leonija preporučiti Kongregaciji za širenje vjere u Rimu na mjesto ninskog biskupa, ovaj put u ulozi zadarskog nadbiskupa, u dva navrata 5. lipnja 1720. i 8. lipnja 1720. godine, navodeći da su u Ninskoj biskupiji prisutni pravoslavci koje bi Leoni, kao prikladan radnik, priveo pravoj vjeri.<sup>12</sup> Koliko je Zmajevića zabrinjavao poguban utjecaj srpskih kaluđera na katoličke vjernike Ninske biskupije jasno govori opetovana molba datirana 28. kolovoza 1720. godine Kongregaciji za širenje vjere da posreduju Njegovoj Svetosti papi Klementu XI. potrebu imenovanja Leonija na čelo Ninske biskupije jer je on velik teolog i vrstan dogmatičar, što je nužno za obranu katoličke vjere. Zmajević navodi kako ninska Crkva potrebuje praktičnu osobu koja će ljude obratiti i neprestano ih suzbijati dogmatikom, a ona je već neko vrijeme *sede vacante*, što pogubno djeluje na njen neuki katolički puk.<sup>13</sup> Zmajevićeva nastojanja urodila su plodom te saznajemo iz njegova dopisa od 6. listopada 1721. godine da je Leoni imenovan ninskim biskupom.

Prvi osvrt nadbiskupa Zmajevića o osobi tadašnjeg arhiđakona ninske Crkve Tome Nekića nalazimo u dopisu Kongregaciji za širenje vjere od 7. studenoga 1721. godine. Naime, rečena Kongregacija uputila je nadbiskupu Zmajeviću zamolbu da se očituje o ponašanju arhiđakona Nekića. Zmajević se s određenom zadržkom i vrlo oprezno izjasnio o Nekiću.<sup>14</sup> Očito je, u to vrijeme, Toma Nekić imao nekih manjkavosti koje nadbiskup Zmajević

<sup>10</sup> Vinko KRALJEVIĆ, *Izabrana djela nadbiskupa Vicka Zmajevića*, Zagreb, 2015.

<sup>11</sup> *Isto*, str. 67.

<sup>12</sup> *Isto*, str. 80.

<sup>13</sup> *Isto*, str. 87-88.

<sup>14</sup> *Isto*, str. 106, 369.

naziva *padovima* te je Kongregacija za širenje vjere naložila nadbiskupu Zmajeviću 15. prosinca 1721. godine da se poduzmu koraci oko poboljšanja arhidakona Nekića. Zmajević 6. veljače 1722. godine šalje izvješće u Rim iz kojeg saznajemo da se arhidakon Nekić planira povući u Veneciju, a nadbiskup Zmajević zaključuje da je manje zlo njegovo udaljavanje iz Ninske biskupije ako se uzme u obzir tamošnja prisutnost pravoslavaca i štetan utjecaj na katoličke vjernike. Konačno, bez promjene njegovih običaja bio bi poguban njegov povratak u Nin, a to se može ostvariti samo Božjom intervencijom, naklonošću vremena ili godina, zaključuje Zmajević.<sup>15</sup> Narav Nekićevih padova i razlozi zbog kojih je bilo potrebno popraviti njegovo ponašanje ne navode se u izvješćima koje donosi Kraljević.

Iz dopisa nadbiskupa Zmajevića jednom neimenovanom crkvenom dužnosniku od 1. srpnja 1733. godine saznaje se o stanju Ninske biskupije toga vremena. Ona je jedna od najbjeđnijih i najpogibelnijih biskupija zbog znatne prisutnosti krivovjераца. Učestala upražnjenost stolice ninskog biskupa pogoduje opasnosti za tu Crkvu. Kaptolski dostojanstvenici i kanonici čine sav kler toga grada; nezdrav je zrak, svećenički prihodi bijedni, župe su bez župnika. Najveća je nevolja što biskup<sup>16</sup> ne pozna hrvatski jezik, stoga nadbiskup Zmajević zagovara postavljanje pastira koji govori hrvatski.<sup>17</sup> Iako je u to vrijeme nadbiskup Zmajević na mjesto ninskog biskupa predlagao arhidakona Kadića i kanonika Lukića iz Makarske, s obzirom na to da je čuo kako se biskupa Fondu namjerava premjestiti na drugo mjesto,<sup>18</sup> iz izvješća od 6. studenoga 1735. godine, upućenoga Kongregaciji za širenje vjere, Zmajević sada zagovara imenovanje arhidakona Tome Nekića ninskim biskupom, s obzirom da biskupija potrebuje *jednog postojanog premeta u rezidenciji, koji ne bi čeznuo za premještajem zbog zdravstveno upitna ozračja*, pripisujući te odlike upravo arhidakonu Nekiću.<sup>19</sup>

Iz rečenoga zaključujemo da je arhidakon Nekić, u međuvremenu, uklonio prvotne manjkavosti o kojima je Zmajević pisao te ga sada nadbiskup zadarski vidi kao osobu prikladnu za preuzimanje vodstva Ninske biskupije: praktičnog što se tiče srpskog krivovjераца a na korist katolika, vrijedna propovjednika, uzorna i marljiva. Zmajević naglašava da onaj nezdravi zrak u Ninu tuđincima biva otrovom, a njemu (arhidakonu Nekiću) služi kao hrana.<sup>20</sup> Iako je Zmajević promijenio mišljenje o Nekiću, Kongregacija se oglušila na njegove molbe te je na mjesto ninskog biskupa imenovan Ivan Friderik Orsini Rosa (1738. – 1742.), kojega je nadbiskup zadarski okarakterizirao nesposobnim voditi biskupiju koja je za njegova mandata već šest puta bila *sede vacante*. Uporan u nastojanju da Ninska

<sup>15</sup> *Isto*, str. 110, 393.

<sup>16</sup> Tada je ninskom biskupijom upravljao biskup Jeronim Fonda (1733.–1738.). O biskupu Fondi više kod: Lovorka ČORALIĆ, »Prilog životopisu trogirskog biskupa Jeronima Fonde (1738.-1754.)«, *Vartal*, god. 10, br. 1-2, Trogir, 2001., str. 157-164; Lovorka ČORALIĆ, »Koparski svećenik Jeronim Fonda (1686.-1754.) – ninski i trogirski biskup«, u: *Prispevki z mednarodne znanstvene konference: »1400. letnica koprške škofije in omembe Slovanov v Istri«*, Koper, 12.-14. oktobar 2000., *Acta Histriae*, god. 9, br. 2, Koper, 2001., str. 343-356.

<sup>17</sup> V. KRALJEVIĆ, *Izabrana djela nadbiskupa Vicka Zmajevića*, str. 143

<sup>18</sup> Doista je 1738. godine papa Klement XII. imenovao Jeronima Fondu trogirskim biskupom, što upućuje na zaključak da je Zmajević dobivao korisne informacije iz Rima.

<sup>19</sup> V. KRALJEVIĆ, *Izabrana djela nadbiskupa Vicka Zmajevića*, str. 146.

<sup>20</sup> *Isto*, str. 155.

biskupija dobije dostojnog pastira koji će se znati oduprijeti sve raširenijem uplivu srpskih kaluđera na vjermički život katolika, Zmajević u nekoliko navrata predlaže Kongregaciji svećenika Matu Karamana.<sup>21</sup> Konačno, nakon smrti biskupa Rose, Zmajević ponovno piše Kongregaciji za širenje vjere 7. rujna 1742. godine ponizno moleći da se imenuje arhiđakon Toma Nekić. Tu zamolbu donosimo u cijelosti: »Danas je prešao u bolji život monsinjor Rosa. Odavde je (iz Zadra) prevezen u Nin da bi bio pokopan u onoj svojoj prvostolnici. Ona siromašna Crkva zaslužuje biti providana izvrsnim pastišom opskrbljenim milosrdem gorljivosti i iliriskim (hrvatskim) jezikom. Jedini bi bio monsinjor Karaman (sposoban) za suzbijanje brojnih srpskih krivovjereca i umnožavanje pobjeda vjeri. Oplakujem njegov ostanak u Osoru jer je mogao biti puno korisniji Ninu. Budući da se to ne može dogoditi, molim vaše uzoritosti da imaju najdobroćudniji stav prema učeniku don Tomi Nekiću (D. Tomasso Nechich) koji je tijekom trideset godina bio generalni vikar, arhiđakon i misionar cijele biskupije. Mnoge su njegove zasluge, a za vrijeme četvorice biskupa mogao je odvažno i plodonosno podnositi dane i žege boreći se hrabro protiv srpskog krivovjereca. Ovog dostojnog učenika vaših uzoritosti podastirem njihovoj svetoj providnosti kako bi se jedanput nanovo oživjelo od klonulosti do svijećnjaka u Crkvi Božjoj da svijetli svima. S dubokim poštovanjem se ponizujem.«<sup>22</sup>

Očito je ta posljednja molba zadarskog nadbiskupa Vicka Zmajevića doprinijela imenovanju arhiđakona Tome Nekića ninskim biskupom, što je 28. siječnja 1743. godine obznanio papa Benedikt XIV.<sup>23</sup> Kasnije ćemo vidjeti da su Zmajević i Nekić dijelili jednaku zauzetost u nastojanju oko očuvanja katoličke vjere i zalaganje za jurisdikciju latinskog biskupa nad pravoslavnim parohijama i njihovim upraviteljima na području svojih biskupija. Usporedbom biskupskih grbova pastira zadarske i ninske Crkve u promatranom razdoblju ne možemo ne zamijetiti da se na biskupskom grbu Tome Nekića nalazi gotovo identičan detalj poput onoga na grbu zadarskoga nadbiskupa Zmajevića. Detalj je to uspravnog zmaja, simbola obitelji Zmajević, koji svjedoči o povezanosti dvaju pastira i osobitom izrazu poštovanja koje je biskup Nekić imao prema nadbiskupu Zmajeviću.<sup>24</sup>

### Počeci biskupske službe Tome Nekića

Vijest o imenovanju Tome Nekića ninskim biskupom proširila se i prije službenog imenovanja. Razvidno je to iz dokumenta u kojem se zadarski knez Silvestro Dandolo obvezuje podići oltar u ninskoj katedralnoj crkvi.<sup>25</sup> Izraze dobrodošlice novom ninskom biskupu uputio je i prefekt Kongregacije za širenje vjere Silvio Valenti Gonzaga (1690. – 1756.),<sup>26</sup> uvjeren da će Nekić biti dobar i milosrdan pastir povjerenom mu kleru i narodu.<sup>27</sup> Početna ohrabre-

<sup>21</sup> *Isto*, str. 157, 162.

<sup>22</sup> *Isto*, str. 163.

<sup>23</sup> Usp. *Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi*, vol. 6, str. 313.

<sup>24</sup> U prilogu se donosi slikovni prikaz biskupskih grbova Zmajevića i Nekića.

<sup>25</sup> Arhiv Zadarske nadbiskupije (dalje u tekstu: HR-AZDN), 17/1, *Ninska biskupija, Spisi Kurije/Ordinarijata Ninske biskupije, Biskup Toma Nekić (1742.-1754.)*, kut. 9, dopis od 8. siječnja 1743. godine.

<sup>26</sup> Prefektom Kongregacije za širenje vjere imenovao ga papa Benedikt XIV. 25. veljače 1747. godine i tu je službu vršio do svoje smrti.

<sup>27</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9., dopis od 19. lipnja 1743. godine.

nja upućena biskupu Tomi Nekiću nisu imala isključivo uljudbeni karakter. Nekić je dobro poznao stanje ninske Crkve. Stoga se već na početku biskupske službe nalazi u stalnom procjepu između potreba osiromašenog naroda, u materijalnom i duhovnom smislu, ali i siromašnoga ninskog kaptola i njegovih kanonika, koji čine sav kler grada Nina. Kanonici i svećenstvo Ninske biskupije zahtijevaju od svoga biskupa desetinu, a biskup od svoga klera zahtijeva duhovnost i pastoralnu zauzetost. Nekić je bio svjestan odgovornosti koju je preuzeo. Biskupija poharana ratovima, narod nedovoljno poučen u vjerskim istinama zbog nedostatka zauzetih pastira, česta odsutnost ninskih biskupa i teško stanje svećenstva uzeli su danak. Ninska biskupija potrebovala je materijalnu i duhovnu obnovu. Biskup Toma Nekić paralelno je skrbio o obje nasušne potrebe povjerene mu biskupije. Među dokumentima arhivskog gradiva, napose onih s početka biskupske službe Tome Nekića, nalazimo mnoge potvrde o obavljenim duhovnim vježbama svećenika Ninske biskupije.<sup>28</sup> Novi biskup traži od svoga svećenstva duhovnu obnovu i uzornu crkvenu disciplinu.<sup>29</sup> Informira se redovito o ninskim kanonicima i traži objašnjenje i razloge njihova izbivanja.<sup>30</sup> Važno je napomenuti kako je biskup Toma Nekić redovito rezidirao u Ninu te tako osobnim primjerom pokazivao pastirsku ljubav prema povjerenom mu stadu. Čvrst u nakani popravka svećenstva za duhovnu korist puka i biskupije nije se ustručavao oštrim dopisima i pridržanim mu crkvenim kaznama odgajati ninski kler. Razvidno je to iz slučaja kanonika Vranjicana. Rečeni kanonik bio je tri mjeseca odsutan iz Nina te se uputio u rodni Hvar. Oglušio se na zahtjeve biskupa Nekića da se vrati u Nin. Biskup je pisao Kongregaciji u Rim te obrazložio spor s dotičnim kanonikom za kojega kaže da je i bolje što je otišao jer je samo uznemiravao njega (biskupa) i siromašni kaptol Ninske biskupije. Kanoniku Vranjicanu oduzima kanonikat i prepušta ga sudu Hvarske biskupije. U zaključku navodi kako je težak položaj ninske Crkve i njena kaptola te dodaje zar bi i on (biskup) zbog toga trebao napustiti biskupsku stolicu.<sup>31</sup>

Jasnoća zahtjevnosti biskupa Nekića u odnosu prema svećenstvu Ninske biskupije i otvorenost za njihove poteškoće rezultirali su poštovanjem i uvažanjem ninskog klera. Vidljivo je to iz dopisa kojima se svećenici obraćaju pastiru ninske Crkve.<sup>32</sup> Prvotna je, dakle, briga biskupa Tome Nekića bila duhovna zrelost klera za opće dobro vjernika. Uza sve rečeno, biskup nije mogao nadzirati iskrenost svoga svećenstva ni poznavati sve okolnosti njihova života na župi. Razvidno je to iz primjera nadinskog župnika Marka Magazina. On piše biskupu Nekiću:

»Prisvit(li) i PriPos(tovani) Gospo(di)ne, Gospo(di)ne i Gospo(di)ne Moj

Falla Bogu Nadignanisu pocelli sadisati Carquu vech mole U(aše) P(ri)S(vitlo) Gospostvo dabisteim dopustali festu i blagoslou otvoriti stari koj grob akobi billo od potribe a da

<sup>28</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9., dopisi od 6. srpnja 1743. godine.

<sup>29</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9., dopis od 19. rujna 1744. godine.

<sup>30</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9., dopis od 7. lipnja 1744. godine.

<sup>31</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9., dopis od 4. ožujka 1747. godine.

<sup>32</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9., dopis od 11. listopada 1746. godine. Iz Nadina piše župnik don Ante Kaštela i ispričava se što se nije odazvao pozivu da dođe u Nin kod biskupa Nekića, koji mu je prenio arhidakon Ivan Vlatković, opravdavajući se da je u njegovoj župi mnogo bolesnika koji trebaju njegovu nazočnost i pastoralnu brigu. Izviještava biskupa Nekića da je jučer (10. listopada) neki Nikola Vrsaljko iz Nadina oteo iz kuće Ivkovića jednu djevojku, ali čini mu se ne nasilno, nego je ona svojom voljom otišla. Župnik ga je upozorio te moli biskupa da u svoju pastoralnu brigu uvrsti i takve slučajeve koji očito nisu bili rijetki u to vrijeme.

isajde ravna carqua. i Molim U(aše) P(ri)S(svitlo) Gospostvo hochiulijih ispoviditi ouih Duhoua, i dabistemi dalli ijednoga pomochnika od ouih Parkianou. i Toliko U(aše) P(ri) S(vitlo) i P(ri)P(oštovano)Gospo(dstv)o dami sapouide a moijaije dusnost U(aše) P(ri) S(vitlo) i P(ri)P(oštovano) Gospo(dstv)o obslusiti i xellim cuti dobar glas od Uasega Oka. a sad ostajjem glubechi ruke suete i hagline posdrauglajjuchi U(aše) P(ri)S(vitlo) i P(ri) P(oštovano) Gosp(odstv)o is dubine zarca moga i ostajjem na sapouid uasega P.S. i P.P. Gosp.a.

P. S. i P. P. G. M.

U Nadinu na ii Maggia 1750.

Marco Magazin, nedostijni Paroch od Nadina«<sup>33</sup>

Nakon četiri dana opetovano se obraća biskupu Tomi Nekiću kako nije primio njegova odgovora pa ne zna hoće li ispovijedati narod koji je počeo negodovati protiv biskupa, a župniku prigovara da je »ondje da ne bi tko ovu S. Ispovijed primio na osuđenjek«<sup>34</sup>.

Nepunih pet godina nakon tog dopisa mještani sela Nadin pišu biskupu Tripkoviću u Nin protiv svećenika Marka Magazina:

»Mno(go) pri(poštovani) po(spodi)ne i gospodaru naš / Daem na znane vašoi milosti poradi našega dom Marko Magazina paroviiiana da ge ne možemo podniti po niedan način. Viruite mi ne imamo nikada pokarana kako ga imaiu ostali puk i ode, sve selo i duše bi će izgubljeni. Nemoite reći da nismo dali na znane vašoi milosti da vaša duša ne bude patiti. I daemo na znane vašoi milosti i ovima edan glas tama u selu za dom Markom i u istoi kući malo toliko puta dogodilo uboistvo i bi će viruite brzo ako ne promislite s nami i vani je vas puk na me kapitana. Ia sam ga dosta pohriva (pokriva?) da se obrati a neće da se obrati i nisam svaku gleda a sada vidim moim očima da se opako čini dila tamna dila. A sada molimo svi uskup (skupa?) da prominslite s nami i pozdravamo vašu milost i vas kler vaše milosti. Pišemo kapitan Erko Vrsaiiko i Bariša Batović, Šime Očaković, Tadia Glavić, Ivan Marić i Marko Krečag, Iakov Prtenača (dopisano Grgo Dežmal) po duši pišemo / U Nadinu miseca enara na 11 na 1755 / Mno(go) pošto(vano)me i pris(vitlo)me go(spodi)nu go(spodi)nu i go(spodinu) dostoinome don Anti Tripkoviću go(spodi)nu biskupu / U Nin«<sup>35</sup>

Uz sve duhovne nedaće, nesavršenosti i čudoredne nedostatke ninskoga puka i klera biskupa Tomu Nekića pritiskalo je breme nužnosti za materijalnom obnovom biskupije, osobito njenih crkava. Što se toga tiče biskup Nekić šalje molbe raznim instancijama svjetovne i crkvene vlasti. Doznaje se tako da je Nekić pisao papi Benediktu XIV. dana 2. kolovoza 1743. godine, moleći ga da mu dodijeli koju nadarbinu na području mletačkog dominija. Papa odgovara biskupu Nekiću da nije u mogućnosti udovoljiti takvom zahtjevu zbog skore promocije kardinala, ali mu očituje da je upoznat s njegovom oskudicom i zasluga-

<sup>33</sup> HR-AZDN-17/1, kut 10., dopis od 11. svibnja 1750. godine.

<sup>34</sup> HR-AZDN-17/1, kut 10., dopis od 15. svibnja 1750. godine.

<sup>35</sup> Grozdana FRANOV ŽIVKOVIĆ, »Nadinski glagoljski spomenici«, *Croatica et Slavica Iadertina*, god.10/1, br.10, Zadar, 2014., str. 78.

ma.<sup>36</sup> Opetovanu molbu papi biskup Toma Nekić uputio je 18. listopada 1744. godine. U odgovoru Svetog Oca stoji da mu je poznato siromašno stanje biskupske menze i ukoliko se ukaže prilika za kakvom nadarbinom na području Mletačke Republike uvjerava ga da će mu je dodijeliti te napominje da je važno da neki Nekićeви prijatelji u Rimu, ukoliko saznaju o takvoj prigodi, obavijeste papu jer je on samo čovjek i sklon je zaboravu. Utječe se u biskupove molitve i šalje mu svoj apostolski blagoslov.<sup>37</sup>

Uz one papi, učestale je zamolbe za pomoć biskup Toma Nekić slao papinskoj nuncijaturi u Veneciji. U to je vrijeme službu papinskog nuncija obnašao naslovni nadbiskup Kalcendonije Martino Innico Caracciolo,<sup>38</sup> koji je, prema svemu sudeći, bio naklon biskupu Nekiću te se zauzimao za njegove potrebe nerijetko izražavajući žaljenje što ne može više pomoći zauzetom pastiru Katoličke crkve.<sup>39</sup>

I svjetovne su vlasti bile upoznate s biskupovim potrebama. Ninski knez Marko Loredan piše da je upoznat s lošim stanjem crkvenih objekata u Ninu, spominje crkvu sv. Ivana Krstitelja i daje obećanje biskupu da će vlast učiniti sve što je u njenoj moći da se crkvama dodijele neke nadarbine i da se obnove, ukoliko su u stanju za obnovu,<sup>40</sup> a iz Zadra se odobrava određena količina drva, kamena i vapna iz Novigrada za obnovu biskupske palače u Ninu, što je bio obećao Petar Zorzi, novigradski podestat.<sup>41</sup>

Međutim, nije biskup Nekić isključivo tražio pomoć. Štoviše, unatoč siromaštvu Ninske biskupije i oskudici biskupske menze nije presmiono zaključiti da je biskup Toma Nekić i sam bio mecena, osobito u potrebama naobrazbe hrvatskih svećenika i ustanova koje su promicale hrvatsku narodnost ili bile od značaja za hrvatski narod. Svjedočanstvo tomu pruža zamolba Hrvatske bratovštine sv. Jeronima u Rimu<sup>42</sup> naslovljena na biskupa Nekića. Predsjednik bratovštine Franjo Sigismund uputio je pismo 1. travnja 1744. godine s molbom ninskom biskupu za pomoć oko vraćanja starog sjaja crkvi sv. Jeronima i kupnju liturgijskog posuđa i ruha. Navodi se da Hrvati u Rimu znaju osobne vrline biskupa Nekića, izvrsno upravljanje Ninskom biskupijom, ljubav prema domovini i zauzetost u promicanju interesa hrvatskog naroda.<sup>43</sup>

Uz navedeno ne smije se zanemariti ni zauzetost biskupa Tome Nekića oko doličnog obrazovanja budućih klerika Ninske biskupije. Često je ninski biskup pisao Kongregaciji s molbom da primi na papinski zavod Urbano kojeg njegova klerika. Iz Rima stižu nepovoljne vijesti jer je, kako javlja Kongregacija za širenje vjere, Urban VIII. ustanovio Ilirski

---

<sup>36</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9., dopis od 28. rujna 1743. godine.

<sup>37</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9., dopis od 28. studenoga 1744. godine.

<sup>38</sup> Roden je 8. lipnja 1713. godine, doktor obaju prava na rimskom sveučilištu La Sapienza 21. veljače 1737., imenovan apostolskim nuncijem u Veneciji 8. siječnja 1743. i nuncijem kod španjolskog kralja 20. prosinca 1753. godine, umro 6. kolovoza 1754. godine. Vidi: *Hierarchia Catholica Medii et Recentioris Aevi*, vol. VI, str. 161.

<sup>39</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 10., dopis od 3. kolovoza 1748. godine.

<sup>40</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9., dopis od 26. listopada 1743. godine.

<sup>41</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9., dopis od 16. studenoga 1746. godine.

<sup>42</sup> O Hrvatskoj bratovštini sv. Jeronima u Rimu bibliografiju navodi Iva MANDUŠIĆ, »Bibliografija radova o bratovštini sv. Jeronima u Rimu«, *Croatica christiana periodica*, god. 30, br. 57, Zagreb, 2006., str. 197-203.

<sup>43</sup> HR-AZDN-17/1, kut 9, dopis od 1. travnja 1744. godine.



kolegij u Loretu<sup>44</sup> da bi se odgojili vrsni svećenici za hrvatske biskupije s obzirom na nedostatak sjemeništa. Zbog tog je razloga Kongregacija uputila mnoge hrvatske mladiće u Ilirski kolegij u Fermu.<sup>45</sup> Biskup Nekić pravda svoj zahtjev da se primi barem jedan klerik iz Ninske biskupije na papinski zavod Urbano činjenicom da su, u to vrijeme, sva mjesta u Ilirskom kolegiju u Loretu popunjena, na što Kongregacija dvama dopisima ponovno odgovara negativno i sugerira ninskom biskupu da sačeka da se oslobodi mjesto u Loretu.<sup>46</sup> Istim dopisom od 18. lipnja 1748. godine Kongregacija javlja biskupu Nekiću da nije u mogućnosti novčano pomoći uzdržavanje ninske Crkve jer Kongregacija ima prećih stvari koje mora pomoći.

Iz svega navedenog svjedočimo neumornom nastojanju ninskoga biskupa Tome Nekića oko duhovne i materijalne obnove siromašne Ninske biskupije kako bi se u njoj širila katolička vjera, ali i sačuvao hrvatski nacionalni identitet.

### **Ninski biskup Toma Nekić i pitanje crkvene jurisdikcije nad pravoslavnim svećenstvom na području Ninske biskupije**

Povijesne su okolnosti u Dalmaciji tijekom 17. i 18. stoljeća u mnogočemu odredile Nekićevo upravljanje Ninskom biskupijom. Mletački je dominij bio u neprestanoj opasnosti, prije svega zbog ekspanzivističkih težnji Turskog Carstva, ali i sve naglašenijih pretenzija Habsburške Monarhije na teritorijalni prostor Dalmacije. Sve veća prisutnost vjernika grčkog obreda predstavljala je realnu opasnost za državni suverenitet u Dalmaciji te je mletačka vlast podupirala jurisdikciju katoličkih biskupa nad pravoslavnim klerom radi očuvanja sigurnosti svojih granica. Petina stanovništva Dalmacije u to vrijeme pripadala je bizantskom obredu, a kler bizantskog obreda odbijao se podvrgnuti jurisdikciji latinske hijerarhije, držeći se pripadnicima Pravoslavne crkve. Uz to, kršćani bizantskog obreda razlikovali su se po svojoj etničkoj i crkvenoj pripadnosti. Grci koji nisu ostali vjerni uniji smatrali su se podložnicima carigradskog patrijarha, a Morlaci bizantskog obreda podložnicima pečkog patrijarha.<sup>47</sup>

Takva su vjerska zbivanja zatekla biskupa Tomu Nekića i na prostoru Ninske biskupije. Protiv utjecaja pravoslavne hijerarhije na području Dalmacije osobito su se zauzimala dvojica zadarskih nadbiskupa: Vicko Zmajević i Mate Karaman.<sup>48</sup> Spomenuli smo već da je Ninska biskupija u to vrijeme prostorno veća dalmatinska biskupija i s velikim brojem pravoslavnih vjernika. Zbog toga se Zmajević zauzimao da se na čelo Ninske biskupije postavi Toma Nekić. Daljnjom analizom arhivskog gradiva jasnije se očitava da se ninski biskup Toma Nekić može staviti uz bok Zmajeviću i Karamanu kada je u pitanju zauzetost za crkvenu jurisdikciju latinskih biskupa nad pravoslavnim svećenstvom u Dalmaciji.

<sup>44</sup> O ilirskom kolegiju u Loretu vidi: Slavko KOVAČIĆ, »Il Collegio Illirico presso il Santuario della Santa Casa di Loreto 1580-1798«, *Pellegrini verso Loreto. Atti del Convegno Pellegrini e pellegrinaggi a Loreto nei secoli XV-XVIII*, Floriano GRIMALDI – Katy SORDI (ur.), Loreto, 2001., str. 217-249.

<sup>45</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 10, dopis od 17. siječnja 1748. godine.

<sup>46</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 10, dopisi od 13. travnja 1748. i 18. lipnja 1748. godine.

<sup>47</sup> Usp. Mile BOGOVIĆ, *Katolička crkva i pravoslavlje u Dalmaciji za vrijeme mletačke vladavine*, Zagreb, 1993., str. 81.

<sup>48</sup> *Isto*, str. 111-145.

Na početku druge godine upravljanja Ninskom biskupijom Toma Nekić šalje dopis kojim obavještava svjetovne vlasti i vjernike grčkog obreda kako namjerava vizitirati kršnu Bukovicu.<sup>49</sup> Osiguranje biskupa Nekića povjereno je serdaru Ciriaku Dedi Mitroviću,<sup>50</sup> koji iz Islama dana 12. svibnja 1744. godine piše ninskom biskupu te moli da mu na vrijeme javi plan puta kako bi sve mogao organizirati.<sup>51</sup> Devet dana kasnije ponovno javlja serdar Ciriak Dede Mitrović iz Žegara da je sve spremno za vizitaciju. Ninskog biskupa pratit će kapetan Vule Zrilić, s još dvojicom kapetana i dvadeset četiri konjanika. Ciriak žali što se nije mogao osobno sresti s biskupom zbog svojih obveza u Lici.<sup>52</sup> Bogović navodi kako je biskup Toma Nekić tom prigodom u Benkovcu primljen s počašću od paroha Simeona Končarevića, koji je dekret imenovanja za benkovačku parohiju primio od ninskoga biskupa Jerolima Fonde.<sup>53</sup> Iz dopisa u arhivu Ninske biskupije saznaje se da su pravoslavni parosi isprva priznavali jurisdikciju ninskoga biskupa Nekića. Tako paroh iz Jagodnje moli dozvolu za vjenčanje jednog Srbina iz Medaka u Lici i jedne katolkinje s prostora Ninske biskupije te se traži Nekićevo očitovanje.<sup>54</sup> U dokumentu bez nadnevak moli se brza i zdrava pomoć biskupa Nekića od strane kapetana i sudaca grčkog obreda iz sela Karin. Naime tamo djeluje paroh Jovo Kongar, ali selo ima 130 domaćinstava dosta udaljenih jedno od drugih te mole biskupa Nekića da bi imenovao još jednog pomoćnika parohu, s obzirom da je tamo dosta ranjenih, kako ne bi ostali bez svetih sakramenata. Serdar Ciriak Dede Mitrović piše biskupu Nekiću o popu Vasi Ostojiću iz sela Biljane Gornje, koji priječi popa Dučovića da uđe u službu te moli biskupa za intervenciju.<sup>55</sup> Konačno, biskup Toma Nekić šalje papi Benediktu XIV. dana 18. listopada 1744. godine izvješće o obavljenoj vizitaciji paroha grčkog obreda. Papa izražava svoje zadovoljstvo i zahvalnost biskupu Nekiću te iskazuje radost što je vizitacija prošla u miru.<sup>56</sup>

Brojna korespondencija s dalmatinskim biskupima, napose nadbiskupima zadarskim Matom Karamanom i splitskim Pacifikom Bizzom te biskupima trogirskim Jerolimom Fondom i skradinskim fra Vinkom Bragadinom očituje trajnu zabrinutost zbog širenja pravoslavlja i utjecaja pravoslavne hijerarhije na području rečenih biskupija. Iz dopisa koje učestalo dalmatinski biskupi šalju jedni drugima osjeća se prisutnost Zmajevićeva duha nepopustljivosti prema neprijateljima katoličke vjere. Osobita pozornost usmjerava se na srpske kaluđere koji siju razdor i pozivaju na neposluh latinskim biskupima te su sve glasnjiji zahtjevi prema mletačkom Senatu da se pravoslavnim vjernicima osigura vlastiti episkop. Što su ti zahtjevi srpskih kaluđera bili glasnjiji, to je i stav latinskih biskupa postajao tvrdi, što će dovesti do neposluha većine pravoslavnih paroha u dalmatinskim biskupijama i osporavanja jurisdikcije latinskom biskupu.

<sup>49</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 9., dopis od 15. travnja 1744. godine.

<sup>50</sup> Ciriak Dede Mitrović (Chiriaco Dede/Dedich Mitrouich), sin Teodora i Jelene, već je po smrti ujaka Ilije, 29. studenoga 1731., kao maloljetan imenovan nasljednikom serdarije dijela Bukovice i Kotara na međi s Likom (zbog maloljetnosti određen mu je zamjenik, ujak Nikola Zelić). On i njegov brat Petar primljeni su 1752. godine u ninsko plemstvo. Teodorovi praunuci Đorđe i Ciriak (sinovi Nikole) dobili su 11. listopada 1831. i austrijsku potvrdu obiteljskoga plemićkon naslova »conte veneto«. Damir MAGAŠ – Josip BRTAN, *Prostor i vrijeme knezova posedaških, Zadar, 2015.*, str. 287.

<sup>51</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 9., dopis od 12. svibnja 1744. godine.

<sup>52</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 9., dopis od 21. svibnja 1744. godine.

<sup>53</sup> M. BOGOVIĆ, *Katolička crkva i pravoslavlje za vrijeme mletačke vladavine*, str. 90.

<sup>54</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 9, dopis od 3. listopada 1743. godine.

<sup>55</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 9., 12. kolovoza 1744. godine.

<sup>56</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 9., dopis od 28. studenoga 1744. godine.

Osobito su nastojanja pravoslavaca da se oslobode vlasti katoličkih biskupa naglašena u razdoblju od 1748. do 1750. godine. U to vrijeme vrhovnu vlast u Dalmaciji preuzimaju sindici i inkvizitori.<sup>57</sup> S njihovim dolaskom popušta i mletačka vlast u odnosu na pravoslavlje, s uvijek istim ciljem zaštite vlastitih interesa u Dalmaciji. Biskup skradinski fra Vinko Bragadin piše ninskom biskupu Tomi Nekiću te izražava zabrinutost što su pravoslavni vjernici uputili zahtjev mletačkom tribunalu da im se providi vlastiti episkop. Zabrinut je što mletačka vlast ne poduzima nikakve korake za obranu vjere te kaže da on budno prati situaciju i spreman je oduprijeti se pravoslavnim Srbima.<sup>58</sup>

Nekić je u to vrijeme krhka zdravlja. Pisao je Kongregaciji u Rim da mu dopusti otići u Zadar zbog zagađenog zraka, što mu je omogućeno u kolovozu 1747. godine.<sup>59</sup> U tim okolnostima, a s obzirom na Nekićevu tvrdnu odluku da rezidira isključivo u Ninu, proširile su se glasine kako biskup napustio Nin jer se nije više mogao nositi s problemima u biskupiji, što nikako ne odgovara istini. Štoviše, u tim izrazito teškim danima za biskupa Tomu Nekića svjedočimo još većoj njegovoj zauzetosti što se tiče pravoslavlja i crkvene jurisdikcije latinskih biskupa nad pravoslavnim svećenstvom. Nekić piše na sve strane o drskosti Srba. Konačno, koncem veljače 1748. godine, nakon što mu se zdravlje popravilo, biskup Nekić vraća se u Nin.

U Zadru 27. svibnja 1749. godine trojica inkvizitora u Dalmaciji, Ivan Krstitelj Loredan, Antun Erizzo i Sebastijan Molino, naređuju svim vjernicima grčkog obreda na području Ninske biskupije da s dužnom čašću i poslušnošću imaju primiti vizitaciju dijecezanskog biskupa Tome Nekića.<sup>60</sup> Situacija se, međutim, stubokom promijenila. Pravoslavni se parosi na području Ninske biskupije odbijaju podložiti vizitaciji o čemu svjedoče dva izvješća ninskoga kneza Antonia Pizzamana o uhićenju dvojice pravoslavni svećenika na zahtjev biskupa Nekića.<sup>61</sup>

Zadarski nadbiskup Mate Karaman sada traži od biskupa Nekića da pokuša doznati na mudar i učen način kada su kaluđeri izgradili manastire Krupu, Svetih arhandela i Dragović.<sup>62</sup> Karaman piše kako pravoslavci sad otvoreno na sve načine promiču pravoslavlje. Tvrde da je crkva u Bilinju, u Ninskoj biskupiji, grčkog obreda. Traži Karaman da mu Nekić dostavi dokumente koji dokazuju da je ta crkva katolička i latinskog obreda. U pismu pisanom talijanskim jezikom Karaman dodaje na hrvatskom: »Dogorilo je do kosti.« Pečki patrijarh šalje tiskovine kaluđerima i parosima. Karaman traži potvrdu da je manastir u Krupi pripadao franjevcima i da nema više od četrdeset godina kako su ga kaluđeri nastanili. Neka ninski biskup upita don Tomu Šalinovića, koji je već u poodmakloj dobi i može dati živo svjedočanstvo po tom pitanju. Također se interesira o manastiru Svetih arhandela, kad i koliko ga je kaluđera sagradilo.<sup>63</sup> Nekić je poslao dopis Karamanu 11. ožujka 1750. godine o tim pitanjima, a Karaman odgovara da je ono što je Nekić napisao čista i prava istina.<sup>64</sup>

<sup>57</sup> M. BOGOVIĆ, *Katolička crkva i pravoslavlje za vrijeme mletačke vladavine*, str. 73.

<sup>58</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 10., dopis od 3. siječnja 1748. godine.

<sup>59</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 10., dopisi od 29. srpnja i 20. kolovoza 1747. godine.

<sup>60</sup> *Biblioteca Apostolica Vaticana*, kodeks: Vat. lat. 9466, fol. 420r-421r.

<sup>61</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 10., dopisi od 2. listopada 1749. godine.

<sup>62</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 10., dopis od 6. veljače 1750. godine.

<sup>63</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 10., dopis od 3. ožujka 1750. godine.

<sup>64</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 10., 12. ožujka 1750. godine.

Iz svega je razvidno da je ninski biskup Toma Nekić bio čovjek od velikog povjerenja i nadbiskupu Mati Karamanu. Dobro je poznao prostor Ninske biskupije, a kako ćemo dalje vidjeti, unatoč teškom zdravstvenom stanju, tražio je od svećenika na terenu da ga izvještavaju o događajima vezanim za benkovačkog popa Simeona Končarevića.<sup>65</sup>

Biskup Toma Nekić bio je prisiljen ponovno otići u Zadar zbog poteškoća s vidom i lošeg zdravstvenog stanja.<sup>66</sup> Skradinski biskup fra Vinko Bragadin šalje mu dopis iz kojega saznajemo da se pop Simo (Simeone Končarević) iz Benkovca, koji je pod jurisdikcijom ninskoga biskupa, nakon dužeg izbivanja vratio u svojstvu pravoslavnog episkopa, a da se za tu službu natjecao s kaluđerom Ikonorom iz manastira Svetih arhanđela. Učinio je to izvan države, bez znanja vlade, a na radost mnogih Srba toga kraja.<sup>67</sup> Biskup Nekić zatražio je očitovanje pravoslavnog svećenstva o tom slučaju te saznajemo da Simeon Končarević nije dobio potporu svega pravoslavnog klera. Jedan od onih koji se usprotivio bio je kaluđer Gerasim Večević. On piše ninskom biskupu Nekiću da nije htio priznati Simeona iz Benkovca za vladiku pa mu je pop Vaso Ostojić zabranio ulazak u crkvu i slavlje liturgije. Kaluđer je o svemu izvijestio i kapitanat u Zadru.<sup>68</sup>

Biskup Nekić zadužio je župnika iz Raševića, don Ivana Dragića, da izvidi u Benkovcu ponašanje Simeona Končarevića. Dragić je tri puta odlazio u Benkovac. Piše biskupu da se Simeon nastanio u manastiru Arkandjelovac, da je okružen mnogim svećenicima i kaluđerima. Saznajemo da je na povratku iz Carigrada u Benkovcu održao svečanu liturgiju. Iz drugog dopisa don Ivana Dragića doznaje se da je pokazivao u Benkovcu povelju o biskupskom posvećenju pisanu zlatnim slovima.<sup>69</sup> Iz Venecije je u Nin stiglo pismo u kojem se traži očitovanje biskupa Nekića o prozvanom Simeonu Končareviću te se umoljava izvješće o bilo kakvim novim potezima rečenoga srpskog episkopa.<sup>70</sup> Izvidi ninskoga biskupa Tome Nekića o episkopu Simeonu Končareviću zasigurno su pridonijeli tužbenom pismu svih dalmatinskih biskupa koje je zadarski nadbiskup Mate Karaman osobno odnio u Veneciju, kojim se optužuje Končarevića da je priredio svečani i javni ulaz u svojstvu episkopa u pravoslavnu crkvu u Benkovcu.<sup>71</sup>

## Zaključak

Kratak prikaz života i djelovanja ninskoga biskupa Tome Nekića donosi neke relativno nove spoznaje o crkvenom životu u Ninu tijekom druge polovine 18. stoljeća. Iznese ne povijesne informacije o utjecaju biskupa Tome Nekića na vjerski život žitelja Ninske biskupije i ninskog klera tijekom njegove jedanaestogodišnje službe na čelu ninske Crkve pokazuju odgovornost djelovanja crkvenih pastira u određenom povijesnom periodu, ovdje konkretno na prijelazu iz prve u drugu polovicu 18. stoljeća, i njihovu refleksiju

---

<sup>65</sup> O slučaju Simeona Končarevića vidi više kod: M. BOGOVIĆ, *Katolička crkva i pravoslavlje za vrijeme mletačke vladavine*, str. 73-78.

<sup>66</sup> HR-AZDN-17/1, kut. 10, dopis od 3. svibnja 1750. godine.

<sup>67</sup> HR-AZDN-17/1, kut 10., dopis od 19. listopada 1751. godine.

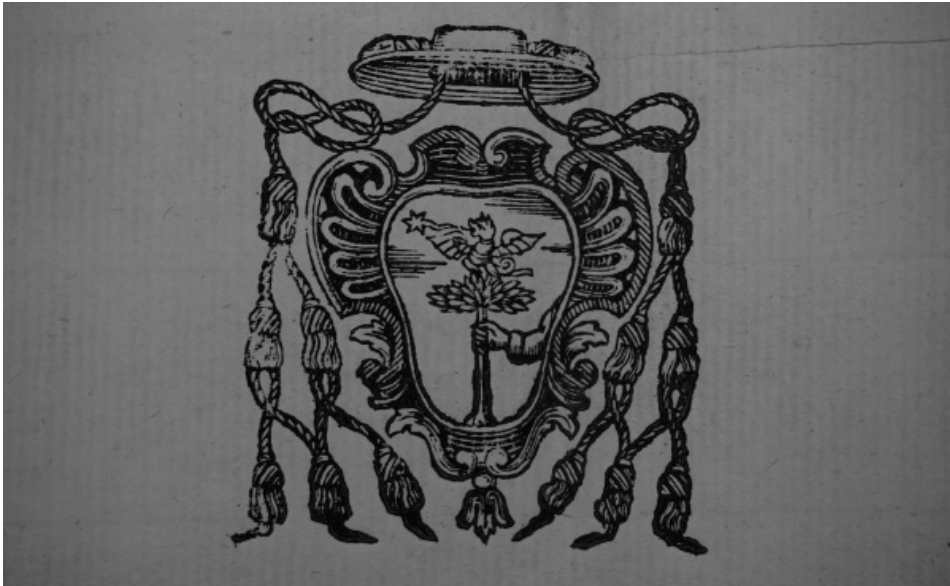
<sup>68</sup> HR-AZDN-17/1, kut 10., dopis bez nadnevka.

<sup>69</sup> HR-AZDN-17/1, kut 10., dopisi od 15. i 21. studenoga 1751. godine.

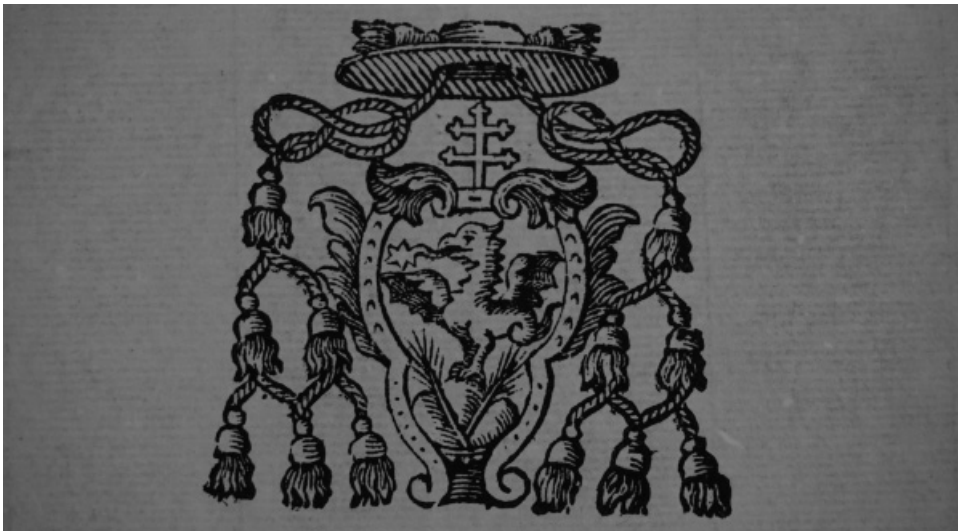
<sup>70</sup> HR-AZDN-17/1, kut 10., dopis od 20. veljače 1752. godine.

<sup>71</sup> M. BOGOVIĆ, *Katolička crkva i pravoslavlje za vrijeme mletačke vladavine*, str. 77.

na društveno-političke i religijske mijene. Pismohrana Zadarske nadbiskupije zasigurno sadrži obilnu građu za kvalitetno daljnje znanstveno istraživanje koje može iznjedriti nove spoznaje o Jaseničanu Tomi Nekiću, ninskom biskupu.



Prilog 1. *Grb zadarskog nadbiskupa Vicka Zmajevića*



Prilog 2. *Grb ninskog biskupa Tome Nekića*

Prilog 3. *Pismo ličkog arhidakona Ivana Krstitelja Kabaline biskupu Tomi Nekiću*

Illustrissimo e R(everend)issimo Monsignor Vescovo Signore Signor e Patrone mio Graziosissimo.

La gravissima questione che mi tocca produrre all' Augusta Padronanza, in punto della Giurisdizione Ordinaria di Lika, ch' il Monsignor Vescovo di Segna presentemente procura usurpare, sarà l' unico mezzo di scusa presso V. Illma Rossima, quanto all' incommodo, che devo recorgli colla presente. Trattandosi poi dell' onorifico, piacerà infallibilmente à Vostra Ill(ustrissi)ma e R(everendi)ssima, ch' io siegua le pedate delli miei predecessori, non permettendo affatto togliere la Giurisdizione, e sopire l' autorità della medema in questo Distretto Arcidiaconale. Doppochè Martino Brajkovich, quondam Vescovo di Segna, effettuò la Decisione dell' Imperatore Leopoldo di (nečitko) che, doppo la morte di Steffano Dojcich, titolare Vescovo di Corbavia, nessuno in avvenire debb' avere tale titolo, essendo la Diocese di Corbavia Sott' intesa a quella di Modrussa, come unita a sottoporta alla Giurisdizione de Vescovi di Segna, li Successori dell' Acenato Martino Brajkovich ambifiori di questo Diploma, l' inoltrarono ad essercitare l' autorità Ordinaria nella Lika, ed a pretendere, sotto questa titolo, certe contribuzioni da questo Clero. E perche il mio Predecessore Zduna l' opponeva valorosamente a quest' appetito disordinato, la Causa fu didotta all' Eccelso Consiglio di Guerra, nel tempo che governava l' Imperatore Carlo VI di felice memoria, quale dopp' aver fatto esaminare la grave questione, per non pregiudiciar à qualsisia, decide la causa in favore dell' istesso Zduna, per haver' egli con evidenza provato, che la Lika anticamente e sempre era sottoposta al Vescovato di Nona, per conseguenza maj era compresa ne nella Diocese di Antica Corbavia, ne, dappoi in quella di Modrussa, di modo chè ne hoggidi debba esser unita al Vescovato di Segna. Questa era la valsente ed unica ragione della giustissima Decisione, ed hoggidi dovreb' essere provata da me, contro S(ua) E(ccellen)zza Monsignor Vescovo di Segna, quale supponensi più valoroso, /:voglio dir' audace:/ degli altri, si fà avanti colla medema pretesa, volend essere mio Ordinario, e ricchiederlo certe rendite, chiamate Catedralico. Mà siccome io non posso difendermi se non colle armi delli miei predecessori e non havendo altro per le mani che la sola tradizione delle cose passate quale Monsigre De Chiolich tiene per la più suocca, e degna diviso, perche in scritto non si prova; perciò sono a supplicare V(ostra) Ill(ustrissi)ma e R(everendi)ssima, si degni graziosamente somministrarmi le antiche memorie del contegno delli suoi predecessori a riguanto di questo Arcidiaconale Distretto di Lika, delle quali siccome non dubito essere rippieno l' Archivio di Nona, così sperare devo, che V(ostra) Ill(ustrissi)ma e R(everendi)ssima mi farà tanto più generosam(en)te questa grazia, con quanto maggior evidenza vede essere vilipesa la verità, e l' autorità propria, fin' ora non tolta ed annichilata, mà unicamente sopresa per le ragioni politiche, quali, in spiritualibus, non devon' essere riguardate. Toccando dunque l' affare la dignità e diritti di V(ostra) Ill(ustrissi)ma, sono in attenzione del grazioso accordo, e somministrazione di quanto supplico e prontissimo all' esecuzione de' benigni comandi, quanto maj con tali si degnerà onorarmi con imaginabile Somissione e rispetto sono

Di V(ostra) S(ignoria) Ill(ustrissi)ma e R(everendi)ssima

Perusich li 28. Gennaio 1753.

Gio(vanni) Batti(st)a Caballini, Arcidiacono di Lika

*Summary**THOMAS NEKIĆ, BISHOP OF NIN (1743 – 1754)*

*Author of this article investigates service of bishop Thomas Nekić in the Diocese of Nin (1734 – 1754) on the basis of the archival sources from the Bishopric of Nin and other historiographical records. Life and opus of bishop Thomas Nekić coincide with the period when the Diocese of Nin experienced rough and difficult circumstances regarding faith and its material status equally. Namely, author emphasizes rising influence of new-coming Orthodox population and clergy to the Catholic population in the realm of the Bishopric of Nin. Although Orthodox clergy and believers were de jure under jurisdiction of a Latin bishop, de facto they opposed him and disputed his authority. Because of such situation bishop Thomas Nekić had serious problems in his pastoral work, and from other preserved documents it is quite visible that similar situation troubled bishops also in other dioceses in Dalmatia during the second half of the eighteenth century. Moreover, it seems that this question was one of the most important issues at that time, since activities of archbishops Vicko Zmajević and Mate Karaman witness that they devoted a great effort in suppression of spreading of the Orthodoxy, and their example and deeds were kind of inspiration for Thomas Nekić in his pastoral work. Besides fighting the Orthodoxy, bishop Thomas Nekić's pastoral work was generally devoted to renewal of material and spiritual heritage in the Diocese of Nin. Moreover, he maintained welfare and education of local clergy and canons, and persisted on encouragement of local clergy to more ardent spiritual work among believers. Although his service at the position of the bishop of Nin did not last long, Thomas Nekić was committed shepherd whose life and deeds are worthy of further investigation.*

**KEY WORDS:** *bishop Thomas Nekić, Nin Diocese, archbishop Vicko Zmajević, Orthodoxy, Serbian heresy.*